

A Várkertbazár

A múlt század közepén a budai Duna-partnak a Lánc-híd és a mai Erzsébet-híd közti szakasza siralmas látványt nyújtott: alacsony, omladozó öreg vityillók sorakoztak itt, szegény halászok szegényes otthonai. Az 1870-ben létesített Fővárosi Közmunkák Tanácsa nem sokkal megalakulása után a rakpartok kiépítésével párhuzamosan ennek a területnek a rendezését is tervebe vette. 1873-ban a kis házikókat megvásárolták vagy kisajátították és valamennyit lebontották. A helyükbe arkádós bazárt akartak építeni, tervezésére Ybl Miklóst, az akkor már jó hírű építészet kérték fel.

Ybl sokat foglalkozott ezzel a megbízással. Először 43 egyforma arkádót tervezett, de a 300 méter hosszú sor elég unalmasnak hatott, nem tetszett se Yblnek, se a felkért bírálóknak. A többször módosított és végül kivételre került terv neoreneszansz stílusú épületsoprot létesített itt, amely a szemet megnyugtató módon kapcsolja össze a várkertet a rakpart utcájával. Középre egy rácsos kapu került, mögé emeletes glorieta (kilátó házacskó), amely földszintjével a kert falára támaszkodik, emeletének dór oszlopai pedig a szabadba nyílnak. A glorieta aljáról jobbról-balról szerpentin út vezet a felső teraszra. Az út kanyarulatánál mindkét oldalon egy-egy háromnyílású pavilon emelkedik. Az épületegyüttes északi és déli részét azonos stílusú lakóházak zárják el. Közük és a glorieta között húzódik az eredeti tervhez képest lényegesen megrövidült arkádsor, mindkét oldalon tíz-tíz boltívvél, főpárkányuk fölött kőballusztráddal, bábos korláttal.

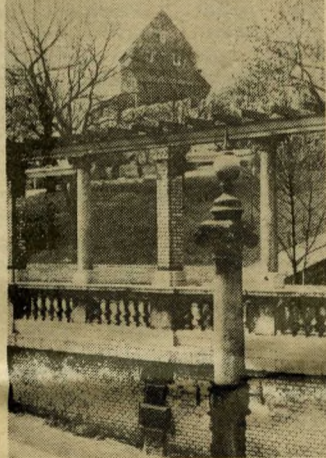
A díszítés mindenben harmonizál az építészeti elemekkel. A loggiákat lezáró csarnokok boltozatán először alkalmazták hazánkban a kerámiát építőanyagként. A fülkeboltozatok falait Than Mór mitológiai alakokat ábrázoló freskói és Scholtz Róbert festményei díszítik. A glorieta oszlopain Huszár Aladárnak a négy évszakot jelképező szobrai állanak, a bejáratot Feszler Leó orosz-lánszobrai őrzik.

Yblnek az építkezéssel kapcsolatban gondoskodnia kellett a királyi palota és kert vízzel való ellátásáról. Szivattyútelepet tervezett s ezt egy loggiás teraszú sgraffitódíszes különálló kioskban helyezte el; ennek falát nyerstégla borítja, kiemelkedő részeit kőből faragták ki. A gépházat az emeletes rész foglalta magában, a közel 10 kilométer hosszú csőhálózaton naponta 12 000 hektoliter vizet nyomtak fel a Várhegyre. A földszintes szárnyon kávéház kapott helyet, ez a budaiak kedvelt kirándulóhelye lett. 1905-ben, mikor elkészült az egész várnegyedet ellátó vízvezeték, a gépeket leszerelték, és az egész épületet a kávéház kapta meg. (Sajnos, már évek óta renoválják, üresen áll.)

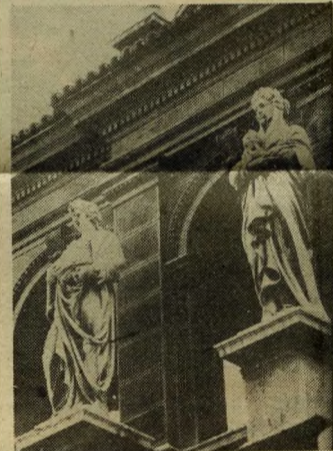
Az építkezés 1875-től 1882-ig tartott. 1896-ban a kioszk előtt állították fel az időközben elhunyt tervezőnek, Ybl Miklósnak bronzszobrát, Mayer Ede alkotását. Mayer az építész álló helyzetben ábrázolja, kezében körzöt és tervrajzot tartva.

Az arkádokat nyitottnak építették és árusítani akartak bennük. Hamarosan rájöttek azonban arra, hogy

Budának ezen a részén inkább csak teherforgalom zajlik, gyalogosok nemigen járnak erre, márpedig vásárló nélkül nem lehet üzleti negyedet teremteni. Több próbálkozás után beüvegezték az arkádokat, szobrászműtermeknek adták ki, noha erre a célra a rossz világítás miatt nem a legalkalmasabbak. Számos kitűnő művésznők dolgozott itt és dolgozik ma is, itt formázta többek közt Zala György, Füredi Richárd az ezredéves emlékmű szobrait.

A Várkertet lezáró szép épületsor többi részére pontosan háromnegyed évig még csak fel sem merült a hasznosítás gondolata. A közepén levő feljártót, amelyet a kapuval együtt azért építettek, hogy a király ezen át hagyhassa el a palotát, ha hajózni kíván, csak egyszer vették igénybe, 1943 októberében, amikor Horthy ezen ment le a Dunához, hogy

megszemlélje a Hungária jachtot. A kis hajót Hitler küldte ajándékba a „főméltóságú úrnak”.

A Várkertbazár 1945-ben osztozott a Várnegyed sorsában, súlyosan megrongálódott, szobrai elpusztultak, egyes részei összedőltek. Az épületsort Kacziba Ferenc tervei alapján az ötvenes évek végén restaurálták, a szobrokat Grantner Jenő és Palctai Gyula faragta ki újból.

A szép épületsoprot mostoha sorsáról 1885-ben a Vasárnapi Újság egyik cikkírója így panaszkodik: „E pompás lépcsőház csarnokában, amióta a kőművesek elvégezték a munkát, a festők a díszítést, talán senki sem látott élőlényt, a lépcsőzeteket nem koptatják soha. A főbejárat két felén levő oroslánok békén pihenhetnek, a kapu föl nem nyílik”.

Ma azonban már gyakran lehet itt élőlényt látni: a parkos részt hozzácsatolták a mindenki által szabadon látogatható várkerthez, az épületsoprot jobboldali fele pedig 1957-től Ifjúsági Park lett, az ifjúságnak tavasztól őszig egyik leglátogatottabb szórakozóhelye. A lépcsőzeteket fiatal lábak koptatják; amikor nyári estéken felcsendülnék a zenekarok hangjai...

V. M.